

การศึกษาความหมายทางไวยากรณ์และการแปลเป็นภาษาไทย ของโครงสร้างบุพบท “在 (zài) ……上 (shàng)/下 (xià)/中 (zhōng)/里 (lǐ)”*

ธีรวัฒน์ การโสหา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ประเทศไทย

Email: teerawat.k@nrru.ac.th

รับบทความ 17 กุมภาพันธ์ 2568 แก้ไขบทความ 21 เมษายน 2568 ตอรับ 22 เมษายน 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความหมายทางไวยากรณ์และการแปลเป็นภาษาไทยของโครงสร้างบุพบท “在 (zài) ……上 (shàng)/下 (xià)/中 (zhōng)/里 (lǐ)” โดยมีวัตถุประสงค์หลักสองประการคือ เพื่อศึกษาความหมายทางไวยากรณ์ของโครงสร้างบุพบทดังกล่าว และเพื่อศึกษาการแปลโครงสร้างบุพบทดังกล่าวเป็นภาษาไทย ผลการศึกษาพบว่าโครงสร้างนี้ไม่จำกัดแค่การแสดงความหมายทางกายภาพเพื่อบอกตำแหน่งหรือสถานที่เท่านั้น แต่ยังสามารถขยายความหมายไปในลักษณะอื่น ๆ ได้ 5 ประเภท คือ 1) บอกถึงแง่มุมหรือความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน 2) บอกถึงขอบเขต 3) บอกถึงเงื่อนไข ปัจจัย 4) บอกถึงกระบวนการ 5) บอกถึงสถานะ สภาวะหรือสภาพ ในด้านการแปลพบว่าโครงสร้างดังกล่าวในภาษาจีนมีความยืดหยุ่นและสามารถใช้งานได้หลากหลาย สามารถปรากฏทั้งในตำแหน่งต้นประโยคหรือหน้าคำกริยา ทำหน้าที่เป็นบทขยายกริยา และหลังคำกริยา ทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยา การแปลจำเป็นต้องพิจารณาโครงสร้างประโยคของภาษาเป้าหมายให้สอดคล้องกับลักษณะของภาษา เช่น ในภาษาไทยมักใช้คำว่า “ใน”, “บน”, “ภายใต้” ซึ่งต้องคำนึงถึงบริบทอย่างละเอียดเพื่อให้การแปลรักษาความหมายเดิมไว้ได้ครบถ้วนและเป็นธรรมชาติ พร้อมทั้งสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพในภาษาเป้าหมาย

คำสำคัญ ความหมายทางไวยากรณ์ โครงสร้างบุพบท ทฤษฎีการแปล ทฤษฎีกรอบความหมาย
“在 (zài)” “上 (shàng)/下 (xià)/中 (zhōng)/里 (lǐ)”

* บทความวิจัยเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การศึกษาคำว่า “在 (zài)” ในมุมมองการสอนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ประจำปีงบประมาณ 2567

The Study of Grammatical Meanings and the Translation Into Thai of the Prepositional Structure “在 (zài)……上 (shàng)/下 (xià)/中 (zhōng)/里 (lǐ)”

Teerawat Karnsopa

Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand

Email: teerawat.k@nrru.ac.th

Received 17 February 2025; revised 21 April 2025; accepted 22 April 2025

Abstract

This research has two main objectives: to analyze the grammatical meaning of the prepositional structure “在 (zài)……上 (shàng)/下 (xià)/中 (zhōng)/里 (lǐ)” and to investigate its translation into Thai. The findings indicate that this structure is not limited to conveying physical meanings related to the position or location, but also extends to five other aspects: 1) indicating perspectives or areas of expertise, 2) indicating boundaries, 3) expressing conditions and factors, 4) describing processes, and 5) denoting statuses, states, or conditions. Regarding its translation, it is observed that this Chinese prepositional structure is highly flexible and can function in multiple ways. It may appear at the beginning of a sentence or before a verb as an adverbial modifier, and it may follow a verb as a complement. Effective translation requires careful adaptation of sentence structures in the target language to align with their linguistic characteristics. For example, in Thai, commonly used equivalents include “ใน”, “บน”, and “ภายใต้”, which differ from Chinese. However, precise contextual analysis is essential to ensure that the translation fully preserves the original meaning while maintaining naturalness and communicative effectiveness in the target language.

Keywords: Grammatical meaning, Prepositional structure, Translation theory, Frame Semantics, “在 (zài)”, “上 (shàng)/下 (xià)/中 (zhōng)/里 (lǐ)”

1. บทนำ

“在” (zài¹) ตามพจนานุกรมภาษาจีนสมัยใหม่ ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 7 ของ Institute of Linguistics, CASS (2020, p. 1629) สามารถเป็นได้ทั้งคำกริยา คำวิเศษณ์ และคำบุพบท จึงนับว่าเป็นคำที่มีหลายหน้าที่ (兼类词: Jiānlèicí) ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ได้อย่างถูกต้อง

ในการเรียนการสอนในสาขาวิชาภาษาจีนในระดับอุดมศึกษาของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ผู้วิจัยได้มีโอกาสสอนในรายวิชา ไวยากรณ์ภาษาจีน 2 ในระดับชั้นปริญญาตรีปีที่ 3 มาเป็นเวลาติดต่อกัน 4 ปี ผู้วิจัย ได้เห็นปัญหาการใช้คำว่า “在” (zài) ประกอบกันกับคำบอกทิศทาง (方位词: Fāngwèicí) “上(shàng)/下(xià)/中(zhōng)/里(lǐ)” อยู่ 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 เมื่อคำว่า “在” (zài) ประกอบกันกับคำบอกทิศทาง “上(shàng)/下(xià)/中(zhōng)/里(lǐ)” เป็นโครงสร้างบุพบทแบบหน้า-หลัง ซึ่งในภาษาจีน เรียกว่า 介词框架 (Jiècí kuàngjià) ลักษณะสำคัญของโครงสร้างนี้คือมีคำบุพบท “在” (zài) อยู่ในตำแหน่งส่วนหน้าของโครงสร้างและมีคำบอกทิศทางทั้ง 4 คำอยู่ในตำแหน่ง ส่วนหลัง มีกรรมของคำบุพบทวางอยู่ตรงกลาง เช่น “在(zài)……上(shàng)/下(xià)/中(zhōng)/里(lǐ)” การเลือกคำบอกทิศทางทั้ง 4 คำนี้มาทำหน้าที่ในตำแหน่ง ส่วนหลังของโครงสร้างบุพบทนั้น เนื่องจากเป็นคำที่ผู้เรียนได้เรียนตั้งแต่วิชาภาษาจีน ระดับต้นในชั้นปีที่ 1 แต่จะได้เรียนเฉพาะในความหมายพื้นฐานทางไวยากรณ์ที่แสดงถึง สถานที่หรือตำแหน่ง ทั้งที่คำบอกทิศทางทั้ง 4 คำนี้เมื่อประกอบกับคำว่า “在” (zài) เป็นโครงสร้างบุพบทแล้วยังมีการใช้ที่แสดงความหมายทางไวยากรณ์ที่แฝงหรือขยาย ออกไป อาจแสดงความสัมพันธ์เชิงนามธรรมหรือสื่อความหมายในบริบทเฉพาะต่าง ๆ ได้อีกด้วย ในขณะที่คำบอกทิศทางคำอื่นไม่พบการใช้ในลักษณะเช่นนี้

ตัวอย่างที่ผู้เรียนยังขาดความเข้าใจและไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่าง ถูกต้อง เช่น ผู้เรียนภาษาจีนจำนวนมากมีความเข้าใจว่า “在电视上” (zài diànshì shàng) ใช้เพื่อแสดง “ตำแหน่งทางกายภาพ” เท่านั้น โดยตีความหมายตรงตัวว่า “บน โทรทัศน์” ซึ่งจำกัดขอบเขตของการใช้งานไว้เพียงการบ่งบอกสถานที่หรือพื้นที่ทาง กายภาพ ทั้งนี้เนื่องจากผู้เรียนมักแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทยโดยตรง ไม่ได้พิจารณาถึง

¹ การกำกับสัทอักษรจีน อ้างอิงจาก 中国国家标准化管理委员会.(2012). 《汉语拼音正词法基本规则》. 中华人民共和国国家标准. ประกาศ ณ วันที่ 29 มิถุนายน 2012

การใช้ภาษาตามธรรมชาติของภาษาเป้าหมายและความหมายเชิงนามธรรมที่แฝงอยู่ในโครงสร้างดังกล่าว ในความเป็นจริงแล้ว “在电视上” (zài diànshì shàng) ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงความหมายเชิงสถานที่หรือพื้นที่ทางกายภาพเท่านั้น หากยังครอบคลุมถึงความหมายเชิงนามธรรมเพื่อสื่อถึงกิจกรรมหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นผ่านช่องทางของสื่อโทรทัศน์ กล่าวคือ สื่อถึงการแพร่ภาพหรือการปรากฏบนสื่อโทรทัศน์ เช่น ในประโยค “母亲在电视上看到他在病床上接受记者采访。” (Mǔqīn zài diànshì shàng kàn dào tā zài bìngchuáng shàng jiēshòu jìzhě cǎifǎng. : แม่เห็นเขาให้สัมภาษณ์กับนักข่าวบนเตียงคนไข้ทางโทรทัศน์) แสดงให้เห็นว่า “在电视上” (zài diànshì shàng) สื่อถึงการปรากฏในสื่อโทรทัศน์มากกว่าการอยู่ “บนตัวโทรทัศน์” ตามความเข้าใจของผู้เรียน

นอกจากโครงสร้างบุพบท “在 (zài)……上 (shàng)” แล้วโครงสร้างบุพบท “在 (zài)……中 (zhōng)” ก็เป็นอีกหนึ่งโครงสร้างที่ผู้เรียนยังมีความเข้าใจและการใช้ที่จำกัด โดยมักตีความหมายในเชิงสถานการณ์ที่เฉพาะเจาะจง โดยเฉพาะในกรณีของวลี “在工作中” (zài gōngzuò zhōng) ผู้เรียนบางคนใช้วลีนี้เพื่อสื่อความหมายว่า “กำลังทำงานอยู่” ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของ “正在工作” (zhèngzài gōngzuò) อย่างไรก็ตามการใช้ดังกล่าวถือเป็นความเข้าใจคลาดเคลื่อนทางไวยากรณ์ ความหมายที่ถูกต้องของ “在工作中” (zài gōngzuò zhōng) ไม่ใช่การเน้นย้ำการกระทำที่เกิดขึ้น ณ ขณะใดขณะหนึ่ง หากแต่สื่อถึงกระบวนการโดยรวมหรือบริบทของกิจกรรมการทำงาน กล่าวคือ เป็นการเน้นสิ่งที่ดำเนินอยู่ในช่วงเวลาของการปฏิบัติงาน เช่น ในประโยค “在工作中遇到困难。” (Zài gōngzuò zhōng yùdào kùnnán. : เผชิญกับความยากลำบากในการทำงาน) ซึ่งสื่อว่าความยากลำบานั้นเกิดขึ้นในระหว่างกระบวนการหรือบริบทของการทำงาน โดยไม่เน้นระยะเวลาที่เฉพาะเจาะจง

ทั้งนี้โครงสร้างบุพบท “在 (zài)……中 (zhōng)” ยังสามารถแสดงความหมายอื่นได้อีก เช่น ความหมายเชิงขอบเขต ตัวอย่างคือ “各地要在群众中进行宣传教育。” (Gè dì yào zài qúnzhòng zhōng jìnxíng xuānchuán jiàoyù. : แต่ละพื้นที่ต้องทำการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้ในหมู่มวลชน) ความหมายเชิงสภาวะ ตัวอย่างคือ “他在兴奋中想到了这样的解释。” (Tā zài xīngfèn zhōng xiǎngdào le zhèyàng de jiěshì. : เขาคิดคำอธิบายนี้ได้ในขณะที่กำลังตื่นเต้น)

อีกตัวอย่างของการใช้ที่คลาดเคลื่อน ได้แก่ กรณีที่ผู้สอนให้ผู้เรียนแปลวลีภาษาไทย “ในที่ประชุม” เป็นภาษาจีน ผู้เรียนบางคนแปลเป็น “在会议里” (zài

huiyi li) ซึ่งเป็นการแปลแบบคำต่อคำตามโครงสร้างภาษาไทย โดยไม่ได้พิจารณาถึงโครงสร้างและธรรมชาติของการใช้ภาษาจีนอย่างถูกต้อง ในกรณีนี้วลีที่ถูกต้องคือ “在会上” (zài huìyì shàng) หรือ “在会议中” (zài huìyì zhōng) ซึ่งเป็นรูปแบบที่พบได้บ่อยในทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน

นอกจากผู้เรียนจะมีปัญหาเรื่อง “ความหมายเชิงนามธรรม” และ “การแปล” ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังมีประเด็นสำคัญต่อไปคือ “หน้าที่ทางไวยากรณ์” ของโครงสร้างเหล่านี้ในตำแหน่งต่าง ๆ ของประโยค ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดข้อผิดพลาดได้ ดังนั้นในประเด็นถัดไปจะกล่าวถึงหน้าที่ทางไวยากรณ์ของโครงสร้างบุพบทในตำแหน่งต่าง ๆ ภายในประโยคกับปัญหาที่พบจากการแปลจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย

ในประเด็นที่ 2 โครงสร้างบุพบทในภาษาจีนสามารถทำหน้าที่ได้ทั้งเป็นบทขยายและส่วนเสริมกริยาของประโยค ตัวอย่างเช่น “星星还在天上 眨眼。” (Xīngxīng hái zài tiānshàng zhǎyǎn. : ดาวยังคงกระพริบอยู่บนท้องฟ้า) “在天上” (zài tiānshàng) ในประโยคนี้ทำหน้าที่เป็นบทขยายกริยา และ “一颗新星闪耀在天上。” (Yī kē xīnxīng shǎnyào zài tiānshàng. : มีดาวดวงใหม่ส่องแสงอยู่บนท้องฟ้า) “在天上” (zài tiānshàng) ในประโยคนี้ทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยา หรือแม้กระทั่งสามารถอยู่ตำแหน่งหน้าสุดของประโยคเพื่อยกเป็นประเด็นสำคัญในการพูด (话题: huàtí) แล้วจึงอธิบายหรือให้รายละเอียดตามมา ตัวอย่างเช่น “在爱情上, 他也有过痛苦和斗争。” (Zài àiqíng shàng, tā yě yǒu guò tòngkǔ hé dòuzhēng. : ในเรื่องความรัก เขาก็เคยมีความเจ็บปวดและพยายามที่จะเอาชนะ)

การทำหน้าที่ได้ทั้งเป็นบทขยายกริยาและส่วนเสริมกริยาในประโยคของโครงสร้างบุพบทเช่นนี้ทำให้เกิดปัญหาในการวางตำแหน่งการแปลเป็นภาษาไทย เนื่องจากความแตกต่างในโครงสร้างระหว่างภาษาอาจจะทำให้เกิดการผิดพลาดได้ ในภาษาจีนมีความยืดหยุ่นในการจัดวางตำแหน่งโครงสร้างบุพบท ซึ่งสามารถอยู่ต้นประโยค กลางประโยค หรือท้ายประโยคได้ (Chen Changlai, 2002, pp. 97-98) ในส่วนของภาษาไทยมีโครงสร้างประโยคที่มักยึดตามลำดับของเนื้อหาหลักก่อนบริบท กล่าวคือ ผู้พูดจะเริ่มต้นประโยคด้วยเรื่องที่ต้องการพูด ถือได้ว่าเป็นเรื่องหลัก แล้วขยายความความต่อไปเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการพูดนั้น ถือได้ว่าเป็นเรื่องขยาย ซึ่งช่วยให้ประโยคมีความลื่นไหล เป็นธรรมชาติ และเข้าใจง่ายสำหรับผู้อ่าน (นวรรธน์ พันธุมธธา, 2558, น. 257) การปรับเปลี่ยนตำแหน่งโครงสร้างบุพบทจากภาษาจีนให้สอดคล้องกับ

ลักษณะของภาษาเป้าหมายอาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในน้ำหนักรหัสของความหมายที่เน้น

นอกจากนี้ในบางกรณีโครงสร้างบุพบทอาจจะแสดงความหมายที่แฝงหรือเชิงนามธรรม เช่น “在生活中” (zài shēnghuó zhōng) ที่แปลว่า “ในชีวิต” หรือ “เกี่ยวกับชีวิต” หากแปลโดยไม่พิจารณาบริบท ผู้แปลอาจพลาดความหมายเชิงลึกหรือความนัยที่ซ่อนอยู่ในโครงสร้าง ส่งผลให้การแปลไม่สามารถสื่อความหมายที่แท้จริงของต้นฉบับได้อย่างสมบูรณ์ กนกพร นุ่มทอง (2563, น. 50) ได้ศึกษาปัญหาการแปลบทขยายและส่วนเสริมภาษาจีนจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย พบว่าสาเหตุของการแปลบทขยายและส่วนเสริมผิดที่ทำให้ความหมายผิดพลาดนั้น มี 3 ประการคือ 1. ผู้แปลยึดติดกับไวยากรณ์ภาษาไทย มีแนวโน้มที่จะไม่วิเคราะห์โครงสร้างไวยากรณ์ของต้นฉบับให้ชัดเจนว่าส่วนใดเป็นหน่วยหลัก ส่วนใดเป็นบทขยาย 2. ในกรณีการแปล ส่วนเสริม ผู้แปลมักมีปัญหาด้านการวิเคราะห์ว่าส่วนเสริมนั้นเป็นส่วนเสริมประเภทใด และมีความหมายอย่างไร 3. ปัญหาใหญ่ในการแปลบทขยายและส่วนเสริมทุกประเภท คือการแปลตรงจากภาษาจีนโดยไม่ระมัดระวังว่าถ้อยคำภาษาไทยที่ดูเฉิน ๆ มีรูปภาษาตรงกับภาษาจีนนั้นมิได้มีความหมายตรงกับต้นฉบับ ทำให้ความหมายในภาษาฉบับแปลคลาดเคลื่อนไปได้มาก แต่อย่างไรก็ตามกนกพร นุ่มทอง (2563) ไม่ได้วิเคราะห์เจาะจงในส่วนใดส่วนหนึ่งของโครงสร้างบุพบท “在(zài)……上(shàng)/下(xià)/中(zhōng)/里(lǐ)” ที่สามารถทำหน้าที่ได้ทั้งบทขยายและส่วนเสริมในประโยค

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นควรศึกษาโครงสร้างบุพบท “在(zài)……上(shàng)/下(xià)/中(zhōng)/里(lǐ)” ในสองประเด็นสำคัญข้างต้น คือ 1) ศึกษาด้านความหมายทางไวยากรณ์ของโครงสร้างบุพบทดังกล่าว ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ความหมายทางไวยากรณ์ของโครงสร้างบุพบทดังกล่าวในบริบทต่าง ๆ อย่างละเอียด โดยใช้ทฤษฎีกรอบความหมาย (Frame Semantics) เป็นกรอบแนวคิดหลัก นอกจากนี้ยังอ้างอิงผลการศึกษาของ Chen Changlai (2015) Fang Qingming (2017) และ Lu Shuxiang (2021) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความหมายทางไวยากรณ์ประเภทต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการจำแนกประเภทและวิเคราะห์ความหมายของโครงสร้างบุพบทดังกล่าวในแง่ของความหมายที่แปรเปลี่ยนไปในบริบทเชิงนามธรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ครอบคลุมเกี่ยวกับลักษณะและการใช้งานของโครงสร้างดังกล่าว 2) ศึกษาการแปลเป็นภาษาไทย ควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับการแปลโครงสร้างดังกล่าวเมื่อทำหน้าที่เป็นบทขยายและส่วนเสริมให้สอดคล้องกับโครงสร้างและธรรมชาติของภาษาเป้าหมาย โดยเน้นการถ่ายทอดความหมายอย่าง

ถูกต้องในบริบทต่าง ๆ และพัฒนาแนวทางการแปลที่ช่วยลดความคลาดเคลื่อนหรือความสับสนที่อาจเกิดขึ้นในกระบวนการแปล

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเพื่อศึกษาความหมายทางไวยากรณ์และการแปลเป็นภาษาไทยของโครงสร้างบุพบท “在(zài)……上(shàng)/下(xià)/中(zhōng)/里(lǐ)” มีรายละเอียดของทฤษฎีดังต่อไปนี้

2.1 ทฤษฎีกรอบความหมาย (Frame Semantics)

ทฤษฎีกรอบความหมาย (Frame Semantics) ของ Fillmore (1982) อธิบายว่าความหมายของคำมิได้ดำรงอยู่อย่างเป็นอิสระ แต่ขึ้นอยู่กับกรอบความหมาย (Frame) ซึ่งเป็นโครงสร้างความรู้ที่สะท้อนบริบทและประสบการณ์ที่ผู้พูดและผู้ฟังมีร่วมกัน กรอบความหมายดังกล่าวช่วยให้ผู้ใช้ภาษาสามารถตีความคำศัพท์ในลักษณะที่สอดคล้องกับบริบทได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ

ทฤษฎีนี้สามารถนำมาใช้วิเคราะห์โครงสร้างบุพบท “在(zài)……上(shàng)/下(xià)/中(zhōng)/里(lǐ)” ในภาษาจีนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากโครงสร้างดังกล่าวสามารถสื่อความหมายที่แตกต่างกันไปตามกรอบความหมายที่ปรากฏในบริบทเฉพาะ ตัวอย่างเช่น คำบุพบท “在(zài)” เมื่อใช้ร่วมกับ “桌子上(zhuōzi shàng : บนโต๊ะ)” จะอยู่ในกรอบของการบ่งบอกตำแหน่งทางกายภาพ มีความหมายว่า “อยู่บนพื้นผิวของโต๊ะ” อย่างไรก็ตามเมื่อนำไปใช้ในบริบทอื่น เช่น “在名单上(zài míngdān shàng : ในใบรายชื่อ)” ความหมายของคำว่า “上(shàng)” จะไม่ได้หมายถึงตำแหน่งทางกายภาพอีกต่อไป แต่หมายถึง “อยู่ภายในขอบเขตของข้อมูล” ซึ่งสะท้อนถึงกรอบความหมายเชิงนามธรรม นอกจากนี้คำบุพบทเดียวกันยังสามารถแสดงความหมายในกรอบความคิดที่แตกต่างออกไป เช่น “在法律上(zài fǎlǜ shàng : ในทางกฎหมาย)” ซึ่งไม่ได้สื่อถึงตำแหน่งทางกายภาพหรือขอบเขตของข้อมูล แต่สะท้อนถึงกรอบความหมายที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทางกฎหมายโดยเฉพาะ กรณีดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าการตีความความหมายของคำบุพบทหรือโครงสร้างบุพบทในภาษาจีนมิได้อาศัยเพียงการแปลความหมายตามตัวอักษรเท่านั้น แต่ยังต้องพิจารณาถึงกรอบความคิดและบริบทอื่นที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร

2.2 ทฤษฎีการแปล (Theories of Translation)

งานแปลที่ดีผู้แปลจะต้องศึกษาความหมาย ไม่ว่าจะเป็นของคำ วลี หรือประโยค แม้กระทั่งโครงสร้างประโยคต่าง ๆ และจะต้องเข้าใจหลักการการถ่ายทอดความหมาย นั้นด้วย ในการถ่ายทอดความหมาย ไม่ว่าจะเป็นออกมาในรูปแบบใดหรือลักษณะใด ผู้แปล เป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจเลือกใช้หลักการหรือทฤษฎีให้เหมาะสมกับประเภทของต้นฉบับ หรือผู้รับสาร เช่นเดียวกันกับงานวิจัยชิ้นนี้ที่ผู้วิจัยได้แปลประโยคตัวอย่างทั้งหมด โดยยึด หลักการแปลของนักวิชาการดังต่อไปนี้

Newmark (1988, pp. 45-47) แบ่งการแปลเป็น 2 ประเภทโดยใช้หลักการแบ่งแยก ระหว่างภาษาต้นทางหรือภาษาต้นฉบับ (Source Language) กับภาษาเป้าหมายหรือ ภาษาฉบับแปล (Target Language) เป็นการแปลแบบเน้นการรักษาภาษาต้นทางหรือ ภาษาต้นฉบับ (SL emphasis) กับการแปลแบบเน้นความเข้าใจของผู้อ่านในภาษาเป้าหมาย หรือภาษาฉบับแปล (TL emphasis) ทั้งนี้นิวมาร์กได้เสนอรูปแบบหรือวิธีแปลแบ่งย่อยเป็น 8 แบบ คือ การแปลคำต่อคำ (Word-for-word translation) การแปลตรงตัว (Literal translation) การแปลรักษารูป รักษาความ (Faithful translation) การแปลครบความ (Semantic Translation) การดัดแปลง (Adaptation) การแปลอิสระ (Free Translation) การแปลเก็บความ (Idiomatic Translation) และการแปลสื่อความ (Communicative Translation) โดยสรุปแบบแรกนั้นเน้นที่การรักษาภาษาต้นทางหรือต้นฉบับ ในขณะที่ สรุปแบบหลังเน้นภาษาเป้าหมายหรือภาษาฉบับแปล

ในทำนองเดียวกันสัญญาวิ สายบัว (2550, น. 43-44) ได้แบ่งประเภทของการแปล ออกเป็นสองรูปแบบ ได้แก่ การแปลแบบตรงตัว (literal translation) และการแปล แบบเอาความ (free translation) การแปลแบบตรงตัวเป็นการแปลที่พยายามรักษา รูปแบบของการเสนอความคิดจากต้นฉบับไว้ให้มากที่สุด โดยคงลำดับประโยคและ โครงสร้างของข้อความเดิมให้ใกล้เคียงต้นฉบับมากที่สุด ส่วนการแปลแบบเอาความเป็น การแปลที่ให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดเนื้อหา มากกว่าการรักษารูปแบบของต้นฉบับ ลำดับความคิดอาจมีการเปลี่ยนแปลง ประโยคหรือวลีที่ปรากฏในตำแหน่งต้นของ ต้นฉบับอาจถูกจัดให้อยู่ในลำดับหลังในฉบับแปล ทั้งนี้เพื่อให้ข้อความที่แปลสามารถสื่อ ความหมายได้ชัดเจน ลดความคลุมเครือ และป้องกันความเข้าใจผิด เนื้อหาจึงมี ความสำคัญเหนือกว่ารูปแบบการนำเสนอ ดังนั้นโครงสร้างวลีหรือประโยคในต้นฉบับที่ ผู้อ่านอาจไม่คุ้นเคยก็อาจถูกปรับเปลี่ยนเพื่อให้เหมาะสมกับภาษาเป้าหมาย

นอกจากนี้ กนกพร นุ่มทอง (2563, น. 9) ได้สรุปคำจำกัดความของการแปลไว้ว่าการแปลเป็นกิจกรรมทางภาษาที่ใช้ในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม เป็นกิจกรรมที่ผู้แปลทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างผู้ใช้ภาษาต่างกัน หัวใจหลักของการแปลคือ “ความหมาย” ซึ่งต้องอาศัยความเข้าใจในต้นฉบับและความสามารถในการถ่ายทอดความหมายให้ผู้อ่านฉบับแปลเข้าใจ

ในส่วนของ “在” (zài) ซึ่งเป็นหนึ่งในคำบุพบทที่พบได้บ่อยในภาษาจีน มีความหมายพื้นฐานคือ “อยู่” หรือ “ที่” แต่เมื่อใช้ร่วมกับคำชนิดอื่น เช่น คำบอกทิศทาง “上” (shàng) “下” (xià) “中” (zhōng) และ “里” (lǐ) เป็นโครงสร้างบุพบท “在 (zài)……上 (shàng)/下 (xià)/中 (zhōng)/里 (lǐ)” จะมีความหมายซับซ้อนและแฝงความหมายเฉพาะบริบท การแปลโครงสร้างบุพบทดังกล่าวเป็นภาษาไทยจึงไม่เพียงต้องคำนึงถึงความหมายเชิงพื้นฐานของคำ แต่ยังต้องเข้าใจถึง ความแตกต่างเชิงวัฒนธรรมและการใช้ภาษาของภาษาเป้าหมายด้วย ความแตกต่างเหล่านี้อาจทำให้เกิดการตีความและการถ่ายทอดความหมายที่หลากหลาย ถือเป็น ความท้าทายสำหรับนักแปลและผู้เรียนภาษา

3. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาความหมายทางไวยากรณ์ของโครงสร้างบุพบท “在 (zài)……上 (shàng)/下 (xià)/中 (zhōng)/里 (lǐ)”
- 2) เพื่อศึกษาการแปลโครงสร้างบุพบท “在 (zài)……上 (shàng)/下 (xià)/中 (zhōng)/里 (lǐ)” เป็นภาษาไทย

4. ข้อมูลและวิธีวิจัย

4.1 ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายของคำ ประเภทของคำ และขอบเขตการใช้ของคำว่า “在” (zài) จากพจนานุกรมภาษาจีนสมัยใหม่ ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 7 ของ Institute of Linguistics, CASS (2020, p. 1629) ซึ่งเป็นพจนานุกรมภาษาจีนสมัยใหม่ที่ได้รับความนิยมและมีความน่าเชื่อถือมากที่สุดในประเทศจีนและต่างประเทศ และได้ศึกษาความหมายพร้อมกับแบ่งประเภทของความหมายของโครงสร้างบุพบท “在 (zài)……上 (shàng)/下 (xià)/中 (zhōng)/里 (lǐ)” โดยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากคลังข้อมูลทางภาษาของมหาวิทยาลัยภาษาและวัฒนธรรมปักกิ่ง

ในหมวดหนังสือพิมพ์และนิตยสาร ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่ใช้ภาษาจีนกลางได้ตามมาตรฐานในปัจจุบัน แตกต่างจากแหล่งข้อมูลหมวดอื่นที่อาจประกอบด้วยภาษาถิ่นหรือภาษาจีนโบราณร่วมด้วย โดยมีค่าสำคัญในการสืบค้นคือ “在 n v[上下中里]” จำนวน 2,500 ประโยคแรกที่แสดงความหมายเดิมหรือความหมายพื้นฐานทั่วไปและแสดงความหมายแฝงหรือขยายออกไป สืบค้นเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2566 หลังจากนั้นได้วิเคราะห์การแปลโครงสร้างบุพบท “在 (zài)……上 (shàng)/下 (xià)/中 (zhōng)/里 (lǐ)” เป็นภาษาไทย

4.2 ระเบียบวิธีวิจัย

1) ศึกษาคำว่า “在” (zài) และ “上 (shàng)/下 (xià)/中 (zhōng)/里 (lǐ)” ในด้านการทำหน้าที่ของคำ ความหมายของคำ การประกอบคำ การประกอบเป็นโครงสร้างบุพบท การทำหน้าที่ในประโยคหรือโครงสร้างประโยคต่าง ๆ

2) ศึกษาโครงสร้างบุพบท “在 (zài)……上 (shàng)/下 (xià)/中 (zhōng)/里 (lǐ)” ในด้านการทำหน้าที่ของโครงสร้าง ความหมายของโครงสร้าง และบริบทต่าง ๆ ของโครงสร้างบุพบทในฐานข้อมูล China National Knowledge Infrastructure (www.cnki.com)

3) ศึกษาค้นคว้าหนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีกรอบความหมาย ทฤษฎีการแปล ไวยากรณ์ทางภาษาจีน และงานเขียนทางวิชาการในฐานข้อมูล China National Knowledge Infrastructure (www.cnki.com)

4) เก็บข้อมูลและรวบรวมข้อมูลจากคลังข้อมูลทางภาษาของมหาวิทยาลัย ภาษาและวัฒนธรรมปักกิ่ง ในหมวดหนังสือพิมพ์และนิตยสาร มีค่าสำคัญในการสืบค้นคือ “在 n v[上下中里]” จำนวน 2,500 ประโยคแรกที่แสดงความหมายเดิมหรือความหมายพื้นฐานทั่วไปและแสดงความหมายแฝงหรือขยายออกไป โดยได้สืบค้นเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2566 จากนั้นวิเคราะห์การแปลเป็นภาษาไทย โดยศึกษาทั้งการแปลเฉพาะส่วนของโครงสร้างและการแปลทั้งประโยคของโครงสร้างบุพบท “在 (zài)……上 (shàng)/下 (xià)/中 (zhōng)/里 (lǐ)”

5) นำข้อมูลที่ศึกษามาวิเคราะห์และแบ่งประเภทตามความหมายทางไวยากรณ์ของโครงสร้างบุพบท “在 (zài)……上 (shàng)/下 (xià)/中 (zhōng)/里 (lǐ)”

6) สรุปและอภิปรายผล

5. ผลการวิจัย

5.1 ความหมายทางไวยากรณ์ของโครงสร้างบุพบท “在 (zài)……上 (shàng)/下 (xià)/中 (zhōng)/里 (lǐ)”

โครงสร้างบุพบท “在 (zài)……上 (shàng)/下 (xià)/中 (zhōng)/里 (lǐ)” มีความหมายที่หลากหลาย ครอบคลุมทั้งความหมายพื้นฐานทางไวยากรณ์ซึ่งใช้แสดงตำแหน่งหรือสถานที่ เช่น โครงสร้างบุพบท “在 (zài)……上 (shàng)” ในเชิงกายภาพ มักใช้แสดงถึงสถานที่หรือตำแหน่งที่สูงกว่าหรืออยู่ด้านบนของบางสิ่ง โครงสร้างบุพบท “在 (zài)……下 (xià)” มีทั้งแสดงถึงที่ว่าง สถานที่ หรือตำแหน่ง ต่าง ๆ ที่ต่ำกว่าหรืออยู่ด้านล่างของบางสิ่ง โครงสร้างบุพบท “在 (zài)……中 (zhōng)/里 (lǐ)” แสดงถึงการอยู่ภายในสถานที่หรือวัตถุบางอย่าง และโครงสร้างบุพบท “在 (zài)……上 (shàng)/下 (xià)/中 (zhōng)/里 (lǐ)” ยังแสดงความหมายทางไวยากรณ์ที่แผลงหรือขยายออกไป ซึ่งอาจแสดงความสัมพันธ์เชิงนามธรรมหรือสื่อความหมายในบริบทเฉพาะต่าง ๆ เพื่อให้เข้าใจบทบาทและความหมายของโครงสร้างบุพบทดังกล่าว ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ประเด็นสำคัญ คือ 1) วิเคราะห์ความหมายทางไวยากรณ์ที่แผลงไปจากเดิมของโครงสร้างบุพบท “在 (zài)……上 (shàng)/下 (xià)/中 (zhōng)/里 (lǐ)” 2) วิเคราะห์ตำแหน่งของโครงสร้างบุพบท “在 (zài)……上 (shàng)/下 (xià)/中 (zhōng)/里 (lǐ)” ในประโยคกับการแสดงความหมายทางไวยากรณ์ เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของตำแหน่งในประโยค เช่น ต้นประโยค กลางประโยค หรือท้ายประโยคที่ส่งผลต่อความหมายและการเน้นข้อความ มีผลการศึกษาดังต่อไปนี้

5.1.1 ความหมายทางไวยากรณ์ที่แผลงหรือขยายออกไปจากเดิมของโครงสร้างบุพบท “在 (zài)……上 (shàng)/下 (xià)/中 (zhōng)/里 (lǐ)”

โครงสร้างบุพบท “在 (zài)……上 (shàng)/下 (xià)/中 (zhōng)/里 (lǐ)” ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการแสดงความหมายพื้นฐานเท่านั้น แต่ยังสามารถขยายหรือแผลงความหมายทางไวยากรณ์ออกไปในลักษณะอื่น ๆ ได้อีก การแสดงความหมายที่แผลงหรือขยายออกไปนี้อาจเกี่ยวข้องกับการบอกลักษณะเชิงนามธรรม เช่น การแสดงสถานะ สภาวะ การบอกขอบเขต เป็นต้น ทำให้โครงสร้างบุพบทดังกล่าวมีการใช้งานที่ยืดหยุ่นและหลากหลาย ทั้งนี้ความหมายที่ขยายหรือแผลงออกไปจะขึ้นอยู่กับบริบทของประโยคและเจตนาของผู้พูดหรือผู้เขียนในแต่ละครั้ง ตัวอย่างเช่น ในโครงสร้างบุพบท “在 (zài)……上 (shàng)” Chen Changlai (2015, pp. 54-56) Fang Qingming (2017, p. 212) และ Lu Shuxiang (2021, p. 472) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความหมายทาง

ไวยากรณ์ที่แผลงหรือขยายออกไปจากเดิมว่า สามารถแสดงความหมายถึงการเน้นเรื่องคุณภาพ การพัฒนาด้านใดด้านหนึ่ง หรือความเชี่ยวชาญด้านใดด้านหนึ่ง Chen Changlai (2015, pp. 54-56) ยังให้ความหมายทางไวยากรณ์ที่แผลงหรือขยายออกไปเพิ่มเติมคือ สามารถบอกเวลาและบอกขอบเขตได้

ส่วนโครงสร้างบุพบท “在 (zài)……下 (xià)” Chen Changlai (2015, pp. 321-324) Fang Qingming (2017, p. 212) และ Lu Shuxiang (2021, p. 647) ได้ให้ความเห็นว่า สามารถแสดงถึงการอยู่ภายใต้อิทธิพล เจือปนไข่มุกรามธรรมบางอย่าง ในส่วนของโครงสร้างบุพบท “在 (zài)……中 (zhōng)/里 (lǐ)” Fang Qingming (2017, p. 212) Lu Shuxiang (2021, pp. 646-647; 685) ได้ให้ความเห็นว่า สามารถแสดงขอบเขตของบางสิ่งบางอย่าง โดยเฉพาะโครงสร้างบุพบท “在 (zài)……中 (zhōng)” ยังแสดงความหมายที่แสดงถึงกระบวนการหรือขั้นตอนในการดำเนินการอะไรบางอย่าง Chen Changlai (2015, p. 244) Lu Shuxiang (2021, p. 685) ยังได้ให้ความเห็นว่า โครงสร้างบุพบท “在 (zài)……中 (zhōng)” สามารถแสดงถึงการตกอยู่ในสภาพหรือสภาวะอะไรบางอย่าง

ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นผลการศึกษาวิเคราะห์จากนักวิชาการด้านภาษาจีนซึ่งพบทั้งผลลัพธ์ที่สอดคล้องกันและแตกต่างกัน ส่วนที่สอดคล้องกันสามารถแสดงความหมายเกี่ยวกับการเน้นคุณภาพในด้านใดด้านหนึ่งหรือความเชี่ยวชาญในบางเรื่อง รวมถึงแสดงถึงการอยู่ภายใต้เจือปนไข่มุกรามธรรมบางประการ ส่วนที่ต่างกันนั้น Chen Changlai (2015) ได้ให้ความเห็นว่าโครงสร้างบุพบทดังกล่าวยังสามารถแสดงถึงการบอกเวลาได้ ซึ่งนักวิชาการท่านอื่นข้างต้นไม่ได้ให้ความเห็นในลักษณะนี้

ในลำดับต่อไปผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากคลังข้อมูลทางภาษาของมหาวิทยาลัยภาษาและวัฒนธรรมปักกิ่งในหมวดของหนังสือพิมพ์และนิตยสาร เพื่อวิเคราะห์ความหมายทางไวยากรณ์ของโครงสร้างบุพบท “在 (zài)……上 (shàng)/下 (xià)/中 (zhōng)/里 (lǐ)” ผลการวิเคราะห์พบว่า โครงสร้างดังกล่าวแสดงความหมายเดิมหรือความหมายพื้นฐานมีจำนวน 474 ประโยค คิดเป็นร้อยละ 18.96 และแสดงความหมายที่แผลงหรือขยายออกไปจากเดิม จำนวน 2,026 ประโยค คิดเป็นร้อยละ 81.04 แบ่งเป็น 1) แสดงถึงขอบเขต จำนวน 382 ประโยค คิดเป็นร้อยละ 15.28 2) โดยแสดงถึงความสามารถ ความชำนาญ เป็นต้น ในด้านใดด้านหนึ่ง จำนวน 526 ประโยค คิดเป็นร้อยละ 21.04 3) แสดงถึงเจือปน ปัจจัย สภาพ จำนวน 618 ประโยค คิดเป็นร้อยละ 24.72 4) แสดงถึงกระบวนการ จำนวน 215 ประโยค คิดเป็นร้อยละ 8.60

5) แสดงถึงสถานะ สภาวะ จำนวน 285 ประโยค คิดเป็นร้อยละ 11.40 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แสดงถึงขอบเขต

การแสดงความหมายทางไวยากรณ์ที่แผลงหรือขยายออกไปที่แสดงถึงขอบเขตจากการสืบค้นข้อมูลจากคลังข้อมูลทางภาษาพบว่า มีเพียงโครงสร้างบุพบท “在(zài)……上(shàng)/中(zhōng)/里(lǐ)” ที่สามารถแสดงความหมายดังกล่าวได้ มีจำนวนทั้งหมด 382 ประโยค จาก 2,500 ประโยค คิดเป็นร้อยละ 15.28 แบ่งเป็นโครงสร้าง “在(zài)……上(shàng)” จำนวน 217 ประโยค จาก 382 ประโยค คิดเป็นร้อยละ 56.81 โครงสร้าง “在(zài)……中(zhōng)” จำนวน 146 ประโยค จาก 382 ประโยค คิดเป็นร้อยละ 38.22 และ “在(zài)……里(lǐ)” จำนวน 19 ประโยค จาก 382 ประโยค คิดเป็นร้อยละ 4.97 ในหัวข้อนี้จะนำโครงสร้างบุพบท “在(zài)……上(shàng)” มาเป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์ ดังนี้

- (1) 他在国际比赛上拿过奖牌。(ที่มา: 人民日报 1994 年 07 月 29 日)

Tā zài guójì bǐsài shàng ná guò jiǎngpái.

เขาเคยได้รับเหรียญรางวัลในการแข่งขันระดับนานาชาติ

“在国际比赛上”(zài guójì bǐsài shàng : ในการแข่งขันระดับนานาชาติ) แสดงความหมายบอกขอบเขตของสถานที่หรือบริบท มีคำว่า “在”(zài) แสดงความหมายบอกสถานที่หรือขอบเขตของเหตุการณ์ (การได้เหรียญรางวัล) ทำให้เห็นว่าการได้เหรียญนี้เกิดขึ้นในบริบทที่เจาะจง คือ “การแข่งขันระดับนานาชาติ” ไม่ใช่ในบริบทอื่น ส่วนคำว่า “上”(shàng) ทำหน้าที่เสริมความหมายของขอบเขตและเน้นให้ชัดเจนว่าสถานการณ์ที่กำลังพูดถึง (การได้เหรียญรางวัล) นั้นเกิดขึ้นภายในขอบเขตหรือบริบทที่กำหนดไว้

2. แสดงถึงความสามารถ ความชำนาญ เป็นต้น ในด้านใดด้านหนึ่ง

การแสดงความหมายทางไวยากรณ์ที่แผลงหรือขยายออกไปที่แสดงถึงความสามารถ ความชำนาญหรือความเชี่ยวชาญด้านใดด้านหนึ่ง จากการสืบค้นข้อมูลจากคลังข้อมูลทางภาษาพบว่า มีเพียงแค่โครงสร้างบุพบท “在(zài)……上(shàng)” ที่สามารถแสดงความหมายดังกล่าวได้ มีจำนวน 526 ประโยค จาก 2,500 ประโยค คิดเป็นร้อยละ 21.04 ตัวอย่างเช่น

- (2) 有一百三十六人在文学与艺术上表现了卓越的天才。(ที่มา : 人民日报 1949 年 12 月 09 日)
Yǒu yībǎi sānshíliù rén zài wénxué yǔ yìshù shàng biǎoxiànlè
zhuóyuè de tiāncái.
มีคนหนึ่งร้อยสามสิบหกคนที่แสดงอัจฉริยภาพอย่างยอดเยี่ยม ในด้าน
วรรณกรรมและศิลปะ

“在文学与艺术上” (zài wénxué yǔ yìshù shàng : ด้านวรรณกรรมและศิลปะ) แสดงถึงความสามารถ ความชำนาญหรือความเชี่ยวชาญ เป็นต้น ในด้านใดด้านหนึ่งอย่างชัดเจน เนื่องจากประโยคนี้กล่าวถึงด้านหรือมุมมองที่ความสามารถของคนเหล่านี้ได้แสดงออกมาอย่างโดดเด่น ไม่ใช่ขอบเขตหรือช่วงเวลา โดยมีโครงสร้างบุพบท “在 (zài)……上 (shàng)” ทำหน้าที่จำกัดความเฉพาะไปที่ “ด้านวรรณกรรมและศิลปะ”

3. แสดงถึงเงื่อนไข ปัจจัย สภาพ

การแสดงความหมายทางไวยากรณ์ที่แผลงหรือขยายออกไปที่แสดงถึงบางสิ่งเกิดขึ้นภายใต้สภาพแวดล้อม สถานการณ์ หรือเงื่อนไขเฉพาะ จากการสืบค้นข้อมูลจากคลังข้อมูลทางภาษาพบว่า มีเพียงแค่โครงสร้างบุพบท “在 (zài)……下 (xià)” ที่สามารถแสดงความหมายดังกล่าวได้ มีจำนวน 618 ประโยค คิดเป็นร้อยละ 24.72 ตัวอย่างเช่น

- (3) 由于面临新的威胁, 美国可能 在紧急情况下考虑动用核武器。(ที่มา : 人民日报 2002 年 06 月 27 日)
Yóuyú miànlín xīn de wēixié, Měiguó kěnéng zài jǐnjí qíngkuàng
xià kǎolù dòngyòng héwǔqì.
เนื่องจากเผชิญกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ สหรัฐอเมริกาอาจพิจารณาใช้อาวุธ
นิวเคลียร์ในสถานการณ์ฉุกเฉิน

โครงสร้างบุพบท “在 (zài)……下 (xià)” เป็นตัวกำหนดขอบเขตการกระทำในเชิงเงื่อนไขอย่างชัดเจน ทำหน้าที่เป็นบทขยายกริยาเชิงเงื่อนไขในประโยค “在紧急情况下” (zài jǐnjí qíngkuàng xià : ในสถานการณ์ฉุกเฉิน) ในประโยคนี้ไม่ได้แสดงถึงสถานที่หรือช่วงเวลา แต่ทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบที่ให้ข้อมูลว่า “การพิจารณาใช้อาวุธนิวเคลียร์” จะเกิดขึ้นต่อเมื่อสหรัฐอเมริกาเผชิญกับสถานการณ์ฉุกเฉิน ถือเป็นเงื่อนไขของการกระทำ มิใช่ขอบเขตของการกระทำ

4. แสดงถึงกระบวนการ

การแสดงความหมายทางไวยากรณ์ที่แผลงหรือขยายออกไปที่แสดงถึงกระบวนการ จากการสืบค้นข้อมูลจากคลังข้อมูลทางภาษาพบว่า มีเพียงแค่โครงสร้างบุพบท “在 (zài)……中 (zhōng)” ที่สามารถแสดงความหมายดังกล่าวได้ มีจำนวน 215 ประโยค คิดเป็นร้อยละ 8.60

การใช้ “在 (zài)……中 (zhōng)” ที่แสดงถึงกระบวนการนั้นจะมีโครงสร้างที่ทำให้ประโยคมีลักษณะเป็นการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง โดยโครงสร้างบุพบทนี้จะใช้เพื่อบ่งบอกถึงการเกิดเหตุการณ์ที่มีลำดับขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาที่ต้องใช้เวลา ทำให้โครงสร้างบุพบท “在 (zài)……中 (zhōng)” นี้มีความหมายเชิงพลวัตมากกว่าเชิงคงที่ ตัวอย่างเช่น

- (4) 在比赛中发现了他的缺点，连长就给他讲道理。(ที่มา : 人民日报 1961 年 09 月 09 日)

Zài bǐsài zhōng fāxiànle tā de quēdiǎn, liánzhǎng jiù gěi tā jiǎng dàolǐ.

พบข้อบกพร่องของเขาในระหว่างการแข่งขัน และผู้บังคับหมวดก็ให้คำแนะนำแก่เขา

โครงสร้างบุพบท “在 (zài)……中 (zhōng)” ในประโยคตัวอย่างข้างต้นทำหน้าที่เป็นบทขยายกริยาที่แสดงกระบวนการ ในที่นี้มีคำว่า “比赛” (bǐsài : การแข่งขัน) เป็นกระบวนการที่เป็นตัวกำหนดเวลาและสถานที่ที่ทำให้การค้นพบข้อบกพร่องของเขาเกิดขึ้นได้ กล่าวคือ ข้อบกพร่องของเขาอาจจะไม่ปรากฏชัดหากไม่เกิดขึ้นในระหว่างการแข่งขันจริง ๆ การใช้โครงสร้างบุพบทนี้จึงทำให้เห็นภาพกระบวนการที่ต่อเนื่องซึ่งนำไปสู่การค้นพบ การใช้โครงสร้างบุพบทดังกล่าวยังแสดงถึงการเกิดขึ้นพร้อมกันของเวลาและเหตุการณ์ระหว่างการแข่งขันและการค้นพบอีกด้วย

5. แสดงถึงสถานะ สภาวะ

การแสดงความหมายทางไวยากรณ์ที่แผลงหรือขยายออกไปที่แสดงถึงสถานะ สภาวะหรือสภาพ จากการสืบค้นข้อมูลจากคลังข้อมูลทางภาษาพบว่า มีเพียงแค่โครงสร้างบุพบท “在 (zài)……中 (zhōng)” ที่สามารถแสดงความหมายดังกล่าวได้ มีจำนวน 285 ประโยค คิดเป็นร้อยละ 11.40 ตัวอย่างเช่น

- (5) 不少装卸工人感到自己是在**危险**中干活，千方百计想离开装卸队。
(ที่มา : 人民日报 1979 年 08 月 18 日)
Bù shǎo zhuāngxiè gōng rén gǎn dào zì jǐ shì zài wēixiǎn zhōng
gàn huó, qiānfāngbǎiji xiǎng lí kāi zhuāngxiè duì.
คนงานขนถ่ายสินค้าหลายคนรู้สึกว่าการกำลังทำงานอยู่ใน**ความ**เสี่ยง จึง
พยายามหาทางออกจากทีมขนถ่ายสินค้าทุกวิถีทาง

“在危险中” (zài wēixiǎn zhōng : อยู่ใน**ความ**เสี่ยง) ในประโยคตัวอย่างแสดงถึงสถานะหรือสภาพที่อธิบายถึงความรู้สึกของคนงานที่มองว่าสถานการณ์การทำงานของพวกเขามีความเสี่ยงและเป็นอันตราย โครงสร้างบุพบท “在(zài)……中(zhōng)” เป็นโครงสร้างที่เชื่อมโยงระหว่างอารมณ์และการกระทำ ในประโยคตัวอย่างข้างต้นใช้เพื่อเน้นว่าความตื่นเต้นเป็นปัจจัยทางอารมณ์ที่ทำให้เกิดความคิดถึงคำอธิบายได้ การเชื่อมโยงนี้สอดคล้องกับวิกิโรจน์ อรุณมานะกุล (2553, น. 260-261) ได้อธิบายเกี่ยวกับแนวคิดอรรถศาสตร์ปริชาน (cognitive semantics) ถึงผลกระทบของอารมณ์ต่อการกระทำ กล่าวคือ เมื่อบุคคลอยู่ในสภาวะตื่นเต้น ความคิดสร้างสรรค์หรือการหาทางออกของปัญหามักจะเกิดขึ้นได้ง่ายกว่า ในมุมมองนี้โครงสร้างบุพบท “在(zài)……中(zhōng)” จึงเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสัมพันธ์เชิงอิทธิพลระหว่างสภาวะทางอารมณ์และการคิดเชิงกระบวนการ โดยเฉพาะการทำให้เห็นว่าความตื่นเตนนั่นส่งเสริมการคิดเชิงบวกหรือคิดเชิงสร้างสรรค์

จากการวิเคราะห์ความหมายทางไวยากรณ์ของโครงสร้างบุพบท “在(zài)……上(shàng)/下(xià)/中(zhōng)/里(lǐ)” ระหว่างผลการศึกษาของนักวิชาการทางด้านภาษาจีนกับการวิเคราะห์ข้อมูลจากคลังข้อมูลทางภาษาของมหาวิทยาลัยภาษาและวัฒนธรรมปักกิ่ง พบว่ามีความสอดคล้องกันในหลายประเด็น เช่น “在(zài)……上(shàng)” มักใช้แสดงถึงความสามารถ ความชำนาญ เป็นต้น ในด้านใดด้านหนึ่ง หรือขอบเขตเฉพาะ เช่นเดียวกับ “在(zài)……中(zhōng)” และ “在(zài)……里(lǐ)” ที่สามารถบ่งชี้ขอบเขตหรือบริบทได้เช่นกัน ส่วน “在(zài)……下(xià)” มักใช้สื่อถึงเงื่อนไขหรือสถานการณ์ที่เป็นพื้นฐานของการกระทำทั้งหมดนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของนักวิชาการทางด้านภาษาจีน Chen Changlai (2015) Fang Qingming (2017) และ Lu Shuxiang (2021) อย่างไรก็ตามจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากคลังข้อมูลทางภาษาดังกล่าว ไม่พบการใช้โครงสร้างบุพบท “在(zài)……上(shàng)/下(xià)/中(zhōng)/里(lǐ)” เพื่อแสดงความหมายด้านเวลา ต่างจากผลการศึกษาของ Chen

Changlai (2015, น. 54-56) ที่ระบุว่าโครงสร้างนี้สามารถขยายความหมายที่สามารถบอกเวลาได้

5.1.2 ตำแหน่งของโครงสร้างบุพบท “在 (zài)……上 (shàng)/下 (xià)/中 (zhōng)/里 (lǐ)” กับการแสดงความหมายในประโยค

การศึกษาตำแหน่งของโครงสร้างบุพบท “在 (zài)……上 (shàng)/下 (xià)/中 (zhōng)/里 (lǐ)” เป็นประเด็นที่น่าสนใจและมีความซับซ้อนมาก เนื่องจากโครงสร้างนี้สามารถปรากฏในตำแหน่งต่าง ๆ ของประโยคได้หลากหลาย โดยแต่ละตำแหน่งจะส่งผลให้เกิดความหมายและบทบาททางไวยากรณ์ที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน โครงสร้างนี้ยังมีความยืดหยุ่นสูงในประโยคภาษาจีน สามารถวางไว้ได้ทั้งในตำแหน่งต้นประโยค หลังประธาน หลังคำกริยา หรือแม้กระทั่งหลังกรรม ขึ้นอยู่กับความต้องการสื่อความหมายของผู้พูด การเข้าใจการใช้โครงสร้างบุพบทนี้ในแต่ละตำแหน่งจะช่วยให้ผู้เรียนภาษาจีนสามารถสื่อสารได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน และเป็นธรรมชาติมากยิ่งขึ้น Chen Changlai (2002, pp. 97-98) ให้ความเห็นว่า ในประโยค ตำแหน่งทางวากยสัมพันธ์ของโครงสร้างบุพบท (Pp) มีรูปแบบหลักอยู่สามประเภท ดังนี้

A : Np+Pp+Vp

B : Pp+Np+Vp

C : Np+Vp+Pp

รูปแบบ A เป็นรูปแบบพื้นฐานทั่วไป คำบุพบทเกือบทั้งหมดสามารถปรากฏในตำแหน่งนี้ได้ ระดับความถี่ในการปรากฏของรูปแบบ A, B และ C จะแตกต่างกันไปตามคุณลักษณะทางความหมายของคำบุพบท ในข้อเท็จจริงทางภาษาศาสตร์ ความถี่จะลดหลั่นลงตามลำดับในแต่ละรูปแบบ กล่าวคือ รูปแบบ A เป็นรูปแบบที่มีความถี่การใช้สูงสุด ส่วนรูปแบบ C จะมีคำบุพบทเพียงบางคำเท่านั้น Shen Jiaxuan (1999, pp. 94-102) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับบุพบทวลี “在 (zài)” ว่า ในประโยคที่มี “在 (zài)” มีหน้าที่ทางความหมายแตกต่างกันตามตำแหน่งที่ปรากฏ หากบุพบทวลี “在 (zài)” อยู่ต้นประโยค (Pp+Np+Vp) ทำหน้าที่ระบุสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์ หากบุพบทวลี “在 (zài)” ปรากฏก่อนคำกริยาในประโยค (Np+Pp+Vp) ทำหน้าที่ระบุสถานที่ที่เกิดการกระทำ หากบุพบทวลี “在 (zài)” ปรากฏท้ายประโยคหลังโครงสร้างแบบบทกิริยา-กรรม (S+V+O+Pp) หรือปรากฏอยู่หลังคำกริยาโดยตรง (Np+Vp+Pp) ทำหน้าที่เสริมความเพื่อบอกผลลัพธ์ สภาพ หรือการกระทำที่เกิดขึ้น

ในส่วนของโครงสร้างบุพบท “在 (zài)……上 (shàng)/下 (xià)/中 (zhōng)/里 (lǐ)” หลังจากการค้นคว้าข้อมูลจากคลังข้อมูลทางภาษา ผู้วิจัยคิดว่าสามารถปรากฏได้ในทุกรูปแบบและการใช้ในแต่ละรูปแบบ โครงสร้างบุพบทนี้จะมีจุดเน้นความหมายที่แตกต่างกันออกไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (6) 大多数的同学都生长在**在城市里**。(ที่มา : 人民日报 1949 年 08 月 24 日)
Dà duōshù de tóngxué dōu shēngzhǎng zài chéngshì lǐ.
นักเรียนส่วนใหญ่ล้วนแต่เติบโตในเมือง

“在城市里” (zài chéngshì lǐ) ในประโยคนี้ทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยาของ “生长” (shēngzhǎng : เจริญเติบโต) มีบทบาทในการระบุสถานที่เฉพาะที่การกระทำ “เจริญเติบโต” ได้เกิดขึ้นแล้ว ความหมายทางไวยากรณ์ของ “在城市里” (zài chéngshì lǐ) คือการเสริมข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสถานที่ซึ่งช่วยให้ประโยคมีความเจาะจงและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การวางตำแหน่งของบุพบทวลี “在城市里” (zài chéngshì lǐ) สามารถเปลี่ยนแปลงได้เพื่อเน้นข้อมูลในมุมต่าง ๆ โดยตำแหน่งที่ต่างกันส่งผลต่อความหมายและจุดเน้นของประโยค ดังนี้

1. วางท้ายประโยค (ตามต้นฉบับ)

“在城市里” (zài chéngshì lǐ) วางไว้ท้ายประโยคซึ่งเป็นตำแหน่งปกติของส่วนเสริมกริยาที่ระบุสถานที่ในภาษาจีน การวางในตำแหน่งนี้ช่วยเชื่อมโยง “在城市里” (zài chéngshì lǐ) เข้ากับคำกริยา “生长” (shēngzhǎng : เจริญเติบโต) โดยตรง ทำให้ข้อมูลเกี่ยวกับ “สถานที่” ทำหน้าที่เป็น “ผลลัพธ์” ของข้อความ การจัดลำดับเช่นนี้เหมาะสมสำหรับเน้นว่า “ในเมือง” เป็นสถานที่เฉพาะที่นักเรียนส่วนใหญ่เติบโต

2. วางต้นประโยค

ถ้าหากวางไว้ส่วนหน้าสุดของประโยคและมีเครื่องหมายจุลภาคคั่น เป็น “在城市里, 大多数的同学都生长。” (Zài chéngshì lǐ, dà duōshù de tóngxué dōu shēngzhǎng.) จะทำให้ “在城市里” (zài chéngshì lǐ) เปลี่ยนบทบาทไปทำหน้าที่เป็นบทขยายกริยาแทน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ในลักษณะของ “บริบททั่วไป” ก่อนเข้าสู่ข้อความหลัก การวางต้นประโยคเช่นนี้จะเน้นว่า “ในเมือง” เป็นบริบทสำคัญของ

เหตุการณ์ทั้งหมด แต่ไม่ได้หมายถึงสถานการณ์บางอย่างบรรลุหรือสิ้นสุด แต่หมายถึงเป็นจุดเริ่มต้นของสถานการณ์บางอย่าง

3. วางก่อนคำกริยา

“在城市里” (zài chéngshì lǐ) ในประโยค “大多数的同学都在城市里生长。” (Dà duōshù de tóngxué dōu zài chéngshì lǐ shēngzhǎng.) มีความเชื่อมโยงโดยตรงกับประธาน และลดน้ำหนักของการทำหน้าที่เป็นบทขยายกริยาลงเล็กน้อย ประโยคในรูปแบบนี้เน้นไปที่ความเชื่อมโยงของ “นักเรียนส่วนใหญ่” กับสถานที่ “ในเมือง” ซึ่งจะทำให้ข้อความต่อเนื่อง แต่ไม่เน้นที่ผลลัพธ์ของการกระทำเท่ากับการวางท้ายประโยค

จากการเปรียบเทียบทั้งสามตำแหน่ง พบว่า การวาง “在城市里” (zài chéngshì lǐ) ไว้ท้ายประโยคตามโครงสร้างต้นฉบับเป็นรูปแบบที่เหมาะสมที่สุดในบริบทนี้ เพราะช่วยเน้นข้อมูลเกี่ยวกับ “สถานที่” ที่เป็นส่วนสำคัญในการสร้างความสมบูรณ์ของประโยค อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับข้อมูลใหม่ที่ผู้อ่านควรรับรู้ในลำดับสุดท้ายของข้อความ ช่วยให้ประโยคมีความลื่นไหลและสมดุลในเชิงความหมายและการสื่อสารมากที่สุด

โครงสร้างบุพบท “在 (zài)……上 (shàng)/下 (xià)/中 (zhōng)/里 (lǐ)” ในภาษาจีนมีความยืดหยุ่นสูงและสามารถปรากฏในตำแหน่งต่าง ๆ ของประโยคได้ เช่น ต้นประโยค หลังประธานก่อนคำกริยา หรือท้ายประโยค แต่ละตำแหน่งส่งผลต่อความหมายและการเน้นของประโยคที่แตกต่างกัน การใช้โครงสร้างนี้ช่วยเพิ่มความหลากหลายและความสมบูรณ์ให้กับข้อความ โดยทำหน้าที่ระบุสถานที่ บริบท หรือเงื่อนไขของเหตุการณ์ เช่น การขยายความ การเน้นบริบท หรือการเสริมความ

5.2 การแปลโครงสร้างบุพบท “在 (zài)……上 (shàng)/下 (xià)/中 (zhōng)/里 (lǐ)” เป็นภาษาไทย

การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมจำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจที่ลึกซึ้งในโครงสร้างและความหมายของภาษา โดยเฉพาะในกระบวนการแปลที่ต้องถ่ายทอดความหมายจากภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษาหนึ่งอย่างถูกต้องและเหมาะสม ภาษาจีนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวทั้งในด้านโครงสร้างประโยคและการใช้คำบุพบท ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการระบุความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ เวลา และสถานการณ์ เป็นต้น

การแปลโครงสร้างบุพบทดังกล่าวเป็นภาษาไทยนั้น ไม่เพียงแต่ต้องคำนึงถึงความหมายเชิงพื้นฐานของคำ แต่ยังต้องเข้าใจถึงความแตกต่างในเชิงวัฒนธรรมและการใช้ภาษาของภาษาเป้าหมายด้วย ความแตกต่างเหล่านี้อาจทำให้เกิดความหลากหลายในการตีความและการถ่ายทอดความหมาย ถือเป็นความท้าทายสำหรับนักแปลและ

ผู้เรียนภาษา การแปลโครงสร้างบุพบท “在(zài)……上(shàng)/下(xià)/中(zhōng)/里(lǐ)” เป็นภาษาไทยนั้นขึ้นอยู่กับคำที่ปรากฏในตำแหน่งกลางของโครงสร้างและบริบทของการใช้งาน

ตามผลการศึกษาในหัวข้อที่ 5.1.2 โครงสร้างบุพบทดังกล่าวมีความยืดหยุ่นสูง และสามารถปรากฏในตำแหน่งต้นประโยคหรือหลังประธานก่อนคำกริยา ทำหน้าที่เป็นบทขยายกริยา และยังสามารถปรากฏในตำแหน่งท้ายประโยค ทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยา การปรากฏในตำแหน่งที่ต่างกันทำให้ความหมายและจุดเน้นในการแปลต่างกัน

ในส่วนของการแปลโครงสร้างบุพบท “在(zài)……上(shàng)/下(xià)/中(zhōng)/里(lǐ)” เป็นภาษาไทยนั้น ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาของกนกพร นุ่มทอง (2563, น. 50, 63-72) นักวิชาการด้านการแปลภาษาจีน เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลของโครงสร้างบุพบท “在(zài)……上(shàng)/下(xià)/中(zhōng)/里(lǐ)” เมื่อปรากฏในตำแหน่งต่าง ๆ ของประโยค โดยนำตัวอย่างประโยคมาจากคลังข้อมูลทางภาษาของมหาวิทยาลัยภาษาและวัฒนธรรมปักกิ่ง ในหมวดหนังสือพิมพ์และนิตยสาร สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2566 โดยผู้วิจัยทำหน้าที่แปลประโยคตัวอย่างเป็นภาษาไทย มีผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1. การแปลโครงสร้างบุพบท “在(zài)……上(shàng)/下(xià)/中(zhōng)/里(lǐ)” ในตำแหน่งต้นประโยค

โครงสร้างบุพบท “在(zài)……上(shàng)/下(xià)/中(zhōng)/里(lǐ)” สามารถปรากฏในตำแหน่งต้นประโยคได้ทุกประเภท แต่ละประเภทจะสื่อความหมายทางไวยากรณ์ที่แตกต่างกัน ในหัวข้อนี้จะนำโครงสร้าง “在(zài)……上(shàng)” และ “在(zài)……下(xià)” เป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์ ดังนี้

(7) 在心理学上, 忍是一个自我控制、自我调节的心理过程。

Zài xīnlǐ xué shàng, rěn shì yī gè zìwǒ kòngzhì, zìwǒ tiáojié de xīnlǐ guòchéng. (ที่มา : 人民日报 2001 年 02 月 26 日)

ในทางจิตวิทยา “การอดทน” เป็นกระบวนการทางจิตที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตนเองและการปรับตัวของตนเอง

“在心理学上” (zài xīnlǐ xué shàng) ปรากฏในตำแหน่งส่วนต้นของประโยค มีเครื่องหมายจุลภาคคั่นกลางกับประโยคส่วนหลัง ทำหน้าที่เป็นหัวข้อหรือประเด็น “话题”

(huàtí) ที่นำเข้าสู่สาระสำคัญในประโยคถัดไป วลีนี้มีบทบาทในการกำหนดขอบเขตเชิงเนื้อหาและบริบทของข้อความหลัก ทั้งยังทำหน้าที่ขยายกริยาในประโยคอย่างชัดเจน เมื่อถ่ายทอดเป็นภาษาไทย วลีดังกล่าวสามารถแปลได้ว่า “ในทางจิตวิทยา” และยังคงวางไว้ในตำแหน่งส่วนต้นของประโยคเช่นเดียวกับในภาษาจีน เพื่อรักษาเจตนารมณ์ของผู้เขียนต้นฉบับและเน้นกรอบแนวคิดหรือมุมมองเฉพาะด้านที่กำลังจะกล่าวถึง การจัดวางโครงสร้างในลักษณะนี้ยังสะท้อนแนวทางการแปลที่ให้ความสำคัญกับการสื่อสารเชิงความหมายมากกว่าการแปลแบบคำต่อคำ ทั้งนี้การเลือกใช้คำว่า “ในทาง” หรือ “ในด้าน” สำหรับการแปลโครงสร้างบุพบท “在(zài)……上(shàng)” เป็นภาษาไทยถือเป็น การสื่อถึงมุมมอง แนวคิด หรือขอบเขตเฉพาะด้านของเนื้อหาที่กำลังอภิปราย ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจเนื้อหาได้อย่างเป็นระบบ

- (8) **在这种情况下，他不得不离开美国，移居墨西哥。**

Zài zhè zhǒng qíngkuàng xià, tā bùdébù líkāi Měiguó, yíjū Mòxīgē. (ที่มา : 人民日报 1992 年 08 月 29 日)

ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้ เขาจำเป็นต้องออกจากสหรัฐอเมริกาและย้ายไปอยู่ที่เม็กซิโก

“在这种情况下”(zài zhè zhǒng qíngkuàng xià) ในประโยคตัวอย่างอยู่ในตำแหน่งส่วนต้นของประโยค มีเครื่องหมายจุลภาคคั่นกลางกับประโยคส่วนหลัง แต่ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นประเด็นหรือหัวข้อสำคัญของประโยคส่วนหลังที่กำลังจะพูดถึง แต่ยืนยันถึงเงื่อนไขก่อนจะเข้าสู่เนื้อหาหลักของประโยค

ในการแปลบุพบทวลี “在这种情况下”(zài zhè zhǒng qíngkuàng xià) ตำแหน่งในประโยคที่แปลออกมาเป็นภาษาไทยมีลักษณะเหมือนกันกับภาษาจีน คือการวางไว้ที่ต้นประโยค คำว่า “ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้” ทำหน้าที่กำหนดกรอบของเนื้อหาหรือบริบทก่อนที่จะกล่าวถึงเนื้อหาหลัก การวางตำแหน่งนี้ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจทันทีว่าสิ่งที่จะพูดต่อไปเกิดขึ้นในบริบทใด การวางคำแปลไว้ต้นประโยคในลักษณะนี้เป็นการรักษาโครงสร้างตามรูปแบบต้นฉบับในภาษาจีนซึ่งให้ความสำคัญกับการกำหนดบริบทก่อนเข้าสู่ประเด็นสำคัญเช่นกัน ตำแหน่งของคำแปลในภาษาไทยจึงสะท้อนถึงความใกล้เคียงกันในเชิงโครงสร้างและช่วยรักษาความต่อเนื่องของความหมายต้นฉบับได้เป็นอย่างดี

แต่อย่างไรก็ตามการแปลประโยคภาษาจีน (ต้นฉบับ) เป็นภาษาไทย ยังสามารถแปลโครงสร้างพบบท “在这种情况下” (zài zhè zhǒng qíngkuàng xià) ไว้ท้ายประโยคในภาษาไทยได้เช่นกัน คือ “เขาไม่ค่อยเต็มใจที่จะรับภารกิจนี้ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้” ไม่ว่าจะแปลไว้ในตำแหน่งใด ทั้งสองประโยคจะมีความหมายเดียวกัน แต่ตำแหน่งของ “ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้” ในประโยคส่งผลต่อการเน้นความสำคัญและความรู้สึกที่สื่อออกมาอย่างแตกต่างกันเล็กน้อย หากวางไว้ต้นประโยค จะเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของสถานการณ์ก่อนเป็นลำดับแรก โดยสื่อว่าภาวะหรือเงื่อนไขนั้นเป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อการตัดสินใจหรือความรู้สึกของเขา การเริ่มต้นเช่นนี้ทำให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านเข้าใจว่าผู้พูดให้ความสำคัญกับบริบทของสถานการณ์เป็นพิเศษ ในทางตรงกันข้ามถ้าหากปรากฏที่ท้ายประโยคจะเน้นที่ความรู้สึกหรือการแสดงท่าทีของเขา ก่อนค่อยระบุสถานการณ์ที่เป็นเหตุปัจจัยเสริมในภายหลัง ลักษณะนี้เหมาะสำหรับการแสดงถึงอารมณ์หรือการตัดสินใจของเขาเป็นจุดสำคัญ โดยให้บริบทของสถานการณ์เป็นข้อมูลประกอบทีหลัง

ผู้วิจัยคิดว่า ทั้งสองรูปแบบมีความเหมาะสมในบริบทการสื่อสารที่แตกต่างกัน ประโยคแรกเหมาะสำหรับการชี้ให้เห็นความสำคัญของเงื่อนไขที่มีผลต่อสถานการณ์ ในขณะที่ประโยคหลังเหมาะสำหรับการเน้นถึงผลลัพธ์หรือความรู้สึกของตัวบุคคล ก่อนที่จะกล่าวถึงบริบทของเหตุการณ์

แต่ถ้าโครงสร้างพบบทไม่มีเครื่องหมายจุลภาคขึ้นกลางกับประโยคส่วนหลัง จะทำให้การแปลโครงสร้างพบบทเป็นภาษาไทยมีความแตกต่างกันกับต้นฉบับ ดังนี้

- (9) **在阳光下我们一起登上长城。**(ที่มา : 人民日报海外版 2005 年 12 月 14 日)

Zài yángguāng xià wǒmen yìqǐ dēng shàng Chángchéng.

เราปีนกำแพงเมืองจีนด้วยกันภายใต้แสงอาทิตย์

“在阳光下” (zài yángguāng xià) ในประโยคตัวอย่างข้างต้น มีความหมายว่า “ภายใต้แสงอาทิตย์” วางไว้ต้นประโยคโดยไม่มีเครื่องหมายจุลภาคขึ้น เพื่อแสดงบริบทของเหตุการณ์ก่อนจะกล่าวถึงการกระทำหลักตามลำดับที่เป็นลักษณะเฉพาะของภาษาจีน กล่าวคือ ภาษาจีนมักเริ่มต้นประโยคด้วยการอธิบายเงื่อนไขหรือสถานการณ์ เช่น เวลาสถานที่ หรือบรรยากาศ ก่อนจะเข้าสู่ใจความสำคัญของข้อความ ในทางกลับกันเมื่อแปลเป็นภาษาไทย โครงสร้างประโยคจะมีการปรับเปลี่ยนโดยวางคำว่า “ภายใต้แสงอาทิตย์” ไว้ท้าย

ประโยค เช่น “เราป็นกำแพงเมืองจีนด้วยกันภายใต้แสงอาทิตย์” เพื่อให้สอดคล้องกับธรรมชาติของภาษาไทยที่มักเริ่มต้นด้วยเนื้อหาหลักหรือเหตุการณ์ก่อน แล้วจึงค่อยเสริมรายละเอียดหรือบริบทตามหลัง สอดคล้องกับแนวคิดของ นววรรณ พันธุมธนา (2558, น. 257) ที่ให้ความเห็นว่าผู้พูดจะเริ่มต้นประโยคด้วยเรื่องที่ต้องการพูด ถือได้ว่าเป็นเรื่องหลัก แล้วขยายความต่อไปเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการพูดนั้น ถือได้ว่าเป็นเรื่องขยายซึ่งช่วยให้ประโยคมีความลื่นไหล เป็นธรรมชาติ และเข้าใจง่ายสำหรับผู้อ่าน ในขณะที่เกี่ยวกับการเลือกใช้คำว่า “ภายใต้แสงอาทิตย์” ยังทำให้ประโยคดูสุภาพและเหมาะสมเป็นทางการมากขึ้น

การเปลี่ยนตำแหน่งของวลีบุพบทจากต้นประโยคในภาษาจีนมาไว้ท้ายประโยคในภาษาไทยสะท้อนถึงความแตกต่างด้านโครงสร้างของทั้งสองภาษา และแสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่นทางการแปลที่คำนึงถึงธรรมชาติของการเล่าเรื่องและการรับสารในแต่ละภาษานั้นเอง

2. การแปลโครงสร้างบุพบท “在(zài)……上(shàng)/下(xià)/中(zhōng)/里(lǐ)” ในตำแหน่งก่อนคำกริยา

โครงสร้างบุพบท “在(zài)……上(shàng)/下(xià)/中(zhōng)/里(lǐ)” สามารถปรากฏอยู่ในตำแหน่งก่อนคำกริยาได้ทุกประเภท แต่ละประเภทจะสื่อความหมายทางไวยากรณ์แตกต่างกัน การแปลในตำแหน่งก่อนคำกริยาของโครงสร้างบุพบทข้างต้นนี้เป็นภาษาไทยจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันกับที่ปรากฏอยู่ในตำแหน่งส่วนต้นประโยคคือจะแปลโครงสร้างบุพบทดังกล่าวไว้ท้ายประโยคในภาษาไทย เพื่อรักษาและถ่ายทอดความหมายของข้อความต้นฉบับให้ผู้รับสารในภาษาเป้าหมายได้รับประสบการณ์ที่ใกล้เคียงกับต้นฉบับที่สุด แทนการแปลตามลำดับคำหรือโครงสร้างเดิมของต้นฉบับ ในหัวข้อนี้จะนำโครงสร้างบุพบท “在(zài)……中(zhōng)” มาเป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์ดังนี้

(10) 我在睡梦中忽地清醒了。(ที่มา : 人民日报 1957 年 03 月 30 日)

Wǒ zài shuìmèng zhōng hū de qīngxǐng le.

จู่ ๆ ฉันก็ตื่นขึ้นจากความฝัน

ในการแปลประโยคตัวอย่างข้างต้นเป็นภาษาไทย บุพบทวลี “在睡梦中”(zài shuìmèng zhōng) หมายถึง “ในความฝัน” ถูกแปลเป็น “จากความฝัน” เนื่องจากเป็น

การแปลตามตัวอักษร อย่างไรก็ตามในบริบทของประโยค การแปลว่า “จากความฝัน” ในภาษาไทยมีเหตุผลที่สอดคล้องกับทั้งความหมายและความเข้าใจของผู้อ่านในภาษาเป้าหมาย การใช้คำว่า “ในความฝัน” ในภาษาไทยอาจทำให้ประโยคฟังดูแปลกและคลุมเครือในบริบทของการ “ตื่นขึ้น” เนื่องจากการตื่นขึ้นถือเป็นการสิ้นสุดของความฝันหรือการหลับ เมื่อแปลว่า “จากความฝัน” จะช่วยเน้นถึงการเปลี่ยนผ่านจากสถานการณ์หนึ่ง (การฝัน) ไปยังอีกสถานการณ์หนึ่ง (การตื่น) นอกจากนี้ บุปผทวลี “在睡梦中” (zài shuì mèng zhōng) ยังถูกแปลจากตำแหน่งกลางประโยคในภาษาจีนมาไว้ท้ายประโยคในภาษาไทยได้ว่า “จู่ ๆ ฉันก็ตื่นขึ้นจากความฝัน” ในโครงสร้างภาษาไทย เนื้อหาหลักหรือการกระทำสำคัญจะถูกเล่าก่อน คือ “จู่ ๆ ฉันก็ตื่นขึ้น” ซึ่งเป็นเหตุการณ์สำคัญที่ผู้พูดต้องการสื่อสาร ตามด้วยคำขยายหรือบริบทคือ “จากความฝัน” เพื่อให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสถานการณ์ที่การกระทำเกิดขึ้น การปรับตำแหน่งเช่นนี้ทำให้ข้อความสั้นไหลและเป็นธรรมชาติในภาษาไทย ซึ่งมักเน้นการนำเสนอใจความสำคัญหรือเหตุการณ์หลักเป็นลำดับแรก แล้วตามด้วยเรื่องที่ต้องการขยาย สอดคล้องกับแนวคิดของ นววรรณ พันธุมธา (2558, น. 257) ที่ให้ความเห็นว่า ผู้พูดจะเริ่มต้นประโยคด้วยเรื่องที่ต้องการพูด ถือได้ว่าเป็นเรื่องหลัก แล้วขยายความความต่อไปเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการพูดนั้น ถือได้ว่าเป็นเรื่องขยาย นอกจากนี้ การเลือกใช้คำว่า “จากความฝัน” ในการแปลยังคงรักษาความหมายดั้งเดิมของต้นฉบับภาษาจีน โดยคำว่า “ความฝัน” สื่อถึงความหมายที่เฉพาะเจาะจงและช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจบริบทได้อย่างชัดเจน การจัดลำดับและการเลือกคำในลักษณะนี้ทำให้ข้อความในภาษาไทยสามารถถ่ายทอดความหมายของต้นฉบับได้อย่างครบถ้วน ขณะเดียวกันยังคงความเป็นธรรมชาติและง่ายต่อการทำความเข้าใจในภาษาเป้าหมาย

การแปลบุพทวลี “在睡梦中” (zài shuì mèng zhōng) ในประโยคตัวอย่างข้างต้นยังใช้หลักการที่เน้นการถ่ายทอดความหมายและผลกระทบของต้นฉบับ และการแปลแบบสื่อสารเพื่อความเข้าใจ เพื่อให้ข้อความในภาษาไทยสั้นไหลและเข้าใจง่าย โดยใช้การเปลี่ยนตำแหน่งเพื่อปรับตำแหน่งคำให้เหมาะสมกับโครงสร้างภาษาเป้าหมาย และการปรับให้เข้ากับธรรมชาติของภาษาเป้าหมาย เพื่อเลือกใช้คำที่เหมาะสมในบริบทของภาษาเป้าหมาย การเปลี่ยนตำแหน่งคำขยายจากกลางประโยค ในภาษาจีนไปไว้ท้ายประโยคในภาษาไทย ทำให้ข้อความยังคงรักษาความหมายเดิมไว้ครบถ้วน พร้อมทั้งสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพในภาษาเป้าหมาย

3. การแปลโครงสร้างบุพบท “在(zài)……上(shàng)/下(xià)/中(zhōng)/里(lǐ)” ในตำแหน่งท้ายประโยค

โครงสร้างบุพบท “在(zài)……上(shàng)/下(xià)/中(zhōng)/里(lǐ)” สามารถปรากฏในตำแหน่งท้ายประโยคได้ในทุกประเภท แต่ละประเภทสื่อความหมายทางไวยากรณ์แตกต่างกันไป โดยทั่วไปมักใช้เพื่อบ่งบอกสถานที่ การแปลโครงสร้างบุพบทในตำแหน่งท้ายประโยคดังกล่าวเป็นภาษาไทยจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับภาษาจีนที่เป็นต้นฉบับ ทั้งนี้เพื่อรักษาโครงสร้างประโยคและถ่ายทอดความหมายของข้อความในต้นฉบับให้ใกล้เคียงที่สุด ผู้รับสารในภาษาเป้าหมายจะได้รับประสบการณ์ที่สอดคล้องกับต้นฉบับในหัวข้อนี้จะนำโครงสร้างบุพบท “在(zài)……中(zhōng)” มาเป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์ดังนี้

- (11) 司机员立即跳车潜逃，三辆大汽车停在麦田里。(ที่มา：人民日报 1951 年 08 月 22 日)

Sījī yuán lìjí tiàochē qiántáo, sān liàng dà qìchē tíng zài màitián lǐ.

คนขับรถกระโดดลงจากรถและหลบหนีทันที โดยที่รถยนต์ขนาดใหญ่สามคันจอดอยู่ในทุ่งข้าวสาลี

เมื่อแปลเป็นภาษาไทย ตำแหน่งของวลี “ในทุ่งข้าวสาลี” ซึ่งแปลมาจาก “在麦田里”(zài màitián lǐ) ถูกวางไว้ท้ายประโยคเช่นเดียวกับต้นฉบับภาษาจีน โครงสร้างภาษาไทยมักเล่าเหตุการณ์หลักก่อน เช่น “รถบรรทุกขนาดใหญ่สามคันจอดอยู่” ซึ่งเน้นการอธิบายการกระทำสำคัญของประโยค แล้วค่อยตามด้วยส่วนเสริมบอกสถานที่ “ในทุ่งข้าวสาลี” เพื่อระบุบริบทของสถานที่ที่การกระทำเกิดขึ้นแล้ว การใช้คำว่า “ใน” เพื่อแสดงถึงความสัมพันธ์เชิงสถานที่ที่มีความเฉพาะเจาะจงสอดคล้องกับความหมายของโครงสร้างบุพบท “在(zài)……里(lǐ)” ในภาษาจีน การแปลลักษณะเช่นนี้แสดงถึงการรักษาความหมายและโครงสร้างของต้นฉบับอย่างครบถ้วน

การศึกษาการแปลโครงสร้างบุพบท “在(zài)……上(shàng)/下(xià)/中(zhōng)/里(lǐ)” จากภาษาจีนเป็นภาษาไทยพบว่า การแปลจำเป็นต้องพิจารณาโครงสร้างในประโยคต้นฉบับและธรรมชาติของภาษาไทย หากโครงสร้างบุพบทปรากฏต้นประโยคเป็นหัวข้อหรือประเด็น “话题”(huàtí) ก็มักแปลไว้ต้นประโยคในภาษาไทยเช่นกัน เพื่อรักษาบริบทและกรอบเนื้อหา ขณะที่บางกรณีแม้จะอยู่ต้นประโยคใน

ภาษาจีน แต่ควรจะแปลไว้ท้ายประโยคในภาษาไทย เพื่อความสั้นไหลและเป็นธรรมชาติของภาษาเป้าหมาย

6. สรุปผลการศึกษา

โครงสร้างบุพบท “在 (zài)……上 (shàng)/下 (xià)/中 (zhōng)/里 (lǐ)” ในภาษาจีนมีความหมายพื้นฐานทางไวยากรณ์ในการแสดงตำแหน่งหรือสถานที่ซึ่งถือเป็นบทบาทหลักตามการใช้งานโดยทั่วไป อย่างไรก็ตามโครงสร้างดังกล่าวไม่ได้จำกัดความหมายเพียงแค่การบ่งบอกสถานที่หรือจุดที่เกิดเหตุการณ์เท่านั้น ยังสามารถแผ่ขยายความหมายทางไวยากรณ์ออกไปในลักษณะนามธรรมหลากหลายรูปแบบ เช่น การแสดงถึงความเชี่ยวชาญด้านใดด้านหนึ่ง การแสดงถึงขอบเขต การแสดงถึงเงื่อนไข การแสดงถึงกระบวนการ การแสดงถึงสถานะ สภาวะ ซึ่งสะท้อนให้เห็นความยืดหยุ่นและความหลากหลายของโครงสร้างนี้ในทางภาษาศาสตร์ ความหมายที่แผ่ขยายออกไปเหล่านี้มักเกิดขึ้นตามบริบทของประโยคและขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้พูดหรือผู้เขียนในการสื่อสารแต่ละครั้ง

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ Chen Changlai (2015, pp. 54-56, 321-322, 340-345), Fang Qingming (2017, pp. 212-216) และ Lu Shuxiang (2021, pp. 645-647) ที่ได้ให้ความเห็นว่าการใช้โครงสร้างบุพบท “在 (zài)……上 (shàng)/下 (xià)/中 (zhōng)/里 (lǐ)” มีศักยภาพในการถ่ายทอดความหมายที่หลากหลายเกินกว่าขอบเขตทางกายภาพ โดยสามารถเชื่อมโยงไปถึงบริบทนามธรรมได้อย่างลึกซึ้ง อย่างไรก็ตามจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากคลังภาษาของมหาวิทยาลัยภาษาและวัฒนธรรมปักกิ่ง ไม่พบการใช้โครงสร้างบุพบทดังกล่าวที่แสดงความหมายที่บอกถึงเวลา ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Chen Changlai (2015, pp. 54-56) ที่ระบุว่าโครงสร้างดังกล่าวสามารถขยายความหมายไปสู่การบอกเวลาได้ ความแตกต่างนี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพิจารณาบริบทและแหล่งข้อมูลทางภาษาอย่างรอบด้าน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและแม่นยำในการศึกษาความหมายเชิงไวยากรณ์ของโครงสร้างดังกล่าว

ในด้านการแปลโครงสร้างบุพบท “在 (zài)……上 (shàng)/下 (xià)/中 (zhōng)/里 (lǐ)” เป็นภาษาไทยมักใช้คำว่า “ใน” “บน” “ภายใต้” หรือ “ในด้าน” อย่างไรก็ตามการแปลโครงสร้างดังกล่าวอย่างถูกต้องจำเป็นต้องพิจารณาความหมายในแต่ละบริบทอย่างละเอียดรอบคอบ ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า หลักการแปลที่เหมาะสมควรมุ่งเน้นการถ่ายทอดความหมายโดยคำนึงถึงผลกระทบของข้อความ

ต้นฉบับ พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนคำและโครงสร้างให้สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของภาษาเป้าหมาย ผู้แปลควรมีความเข้าใจเชิงลึกในความหมายรวมของโครงสร้างบุพบทและประโยคต้นฉบับ รวมถึงโครงสร้างประโยคของภาษาเป้าหมาย เพื่อให้การแปลมีความเป็นธรรมชาติ รักษาความหมายเดิมไว้อย่างครบถ้วน และสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพในภาษาเป้าหมาย หลักการแปลที่กล่าวมาข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดของ Newmark (1988, pp. 45-47) และสัญญาวิ สายบัว (2550, น. 43-44) ซึ่งเน้นความสำคัญของการถ่ายทอดความหมายที่ตรงกับต้นฉบับและการปรับให้เข้ากับลักษณะของภาษาเป้าหมายอย่างเหมาะสมทั้งในแง่ของการเลือกใช้คำและการจัดเรียงโครงสร้างประโยค เพื่อให้ข้อความที่แปลมีความชัดเจนและสื่อความหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพในภาษาเป้าหมาย

องค์ความรู้ใหม่สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ คือ การวิเคราะห์และนำเสนอแนวทางที่ชัดเจนสำหรับการแปลโครงสร้างบุพบทดังกล่าว โดยให้ความสำคัญกับการคำนึงถึงความหมายในบริบทและผลกระทบของการแปลต่อภาษาเป้าหมาย ดังต่อไปนี้

1. ความยืดหยุ่นในการแปลโครงสร้างบุพบท งานวิจัยชิ้นนี้เน้นย้ำถึงความยืดหยุ่นของโครงสร้างบุพบทในภาษาจีนที่สามารถแสดงทั้งความหมายพื้นฐาน และความหมายที่แฝงหรือขยายออกไป เช่น การสื่อถึงสถานะหรือความสัมพันธ์เชิงนามธรรม ซึ่งต้องปรับให้เหมาะสมกับธรรมชาติของภาษาเป้าหมาย

2. แนวทางการปรับโครงสร้างประโยคในการแปล การแปลโครงสร้างบุพบทในตำแหน่งต้นประโยคหรือหลังประธานในภาษาจีนควรปรับไปอยู่ในตำแหน่งท้ายประโยคในภาษาไทย เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะโครงสร้างประโยคของภาษาเป้าหมาย ในขณะที่โครงสร้างที่อยู่ท้ายประโยคในภาษาจีนสามารถแปลโดยคงตำแหน่งเดิมไว้ได้

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร นุ่มทอง. (2563). *ทักษะการแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทย*. จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- นworรณ พันธุเมธา. (2558). *ไวยากรณ์ไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 7). คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิโรจน์ อรุณมานะกุล. (2553). *เอกสารคำสอนวิชาทฤษฎีภาษาศาสตร์* [เอกสารไม่ตีพิมพ์]. คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สัญญาวิ สายบัว. (2550). *หลักการแปล* (พิมพ์ครั้งที่ 8). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Chen Changlai 陈昌来. (2002). *介词与介引功能*. 安徽教育出版社.

- Chen Changlai 陈昌来. (2015). 汉语“介词框架”研究. 商务印书馆.
- Fang Qingming 方清明. (2017). 现代汉语介词用法词典. 商务印书馆.
- Fillmore, C. J. (1982). Frame semantics. In The Linguistic Society of Korea (Ed.), *Linguistics in the morning calm* (pp. 111-137). Hanshin Publishing.
https://brenocon.com/Fillmore%201982_2up.pdf
- Institute of Linguistics, CASS 中国社会科学院语言研究所词典编辑室.
(2020). 现代汉语词典 (第七版). 商务印书馆.
- Lu Shuxiang 吕叔湘. (2021). 现代汉语八百词. 商务印书馆.
- Shen Jiaxuan 沈家萱. (1999). “在”字句和“给”字句. *中国语文*, (2), 94-102.